Kállai Katalin

Tetsz, nem tetsz...

Zaklatott időkben befejezetlenül

"A 'tetsz-' elem a tetszik önkényesen csonkított töve az ige eredeti 'látszik' jelentésében"

A cetlit, amely előkerült, nem sikerült beazonosítani.

Úgy egy éve, mikor még mindannyian elhittük, hogy mindjárt vége, elkezdtünk egyfajta röpke átmenetiségre berendezkedni. Kényszerből fölhagytunk a szokásos napi praxissal. Pontosabban voltak dolgok, amelyek (átmenetileg) nem működtek. Pedig még ragaszkodtunk volna hozzájuk... Hogy a végén kezdjem, nem jártunk moziba, színházba, (hagyományos értelemben vett) cirkuszba. Csak néztük a monitor magányán keresztül. Ha néztük. Ha az átmenetiség megnyugtató tudata percekre föloldotta az idegsejtekre rátelepedő kétségbeesést. Ha elhittük, hogy példának okáért az a művészet, amelyet élő testekre, a pillanat kézzelfogható varázsára találtak ki, önmagát megtagadva, a digitális világba kényszerítve is képes megnyugvást adni. Esetleg segít megfogalmazni a föltoluló kérdéseket. Vagy tarkón csap, hogy aztán jobban örüljünk a nem épp örömteli valóságnak. Később a helyzet, a maga hullámzó (letaglózó/reménykeltő) mivoltában, kezdett állandósulni. A remény – a homo sapiens legfőbb fegyvere a zord reáliák ellen – persze, nem múlt, nem múlik. Így aztán az átmenetiség fogalma egy merőben újszerű fizikai törvény hatására tágulni kezdett. Átfolyni az örökkévalóságba. Jó. A beláthatatlan jövőbe.

Immár erre kellett lélekben berendezkedni.

Nézzük a pozitív oldalát. A fent említett színházművészet, amely hiszi is, nem is, hogy épp legalapvetőbb lényegétől fosztja meg a kor, ösztönösen új műfajokat keres. Eddig nem létezett művészi formákat. Merengőbb alkatok, akik könnyebben viselik a monitor magányát, akár még örülhetnek is. Többet látnak, mint a zsöllye tizenkettedik sorából. Igaz, kevesebbet is. De vajon létrehozható-e a kor szavának engedelmeskedő új műfaj, színház címszóval. Olyan fizikai valójától megfosztott művészet, amely egy merőben más közeghez alkalmazkodik, de lényegét tekintve mégis őrzi magában azt, amiért színháznak lehet nevezni.

Akárhogy is, csak kapkodjuk a fejünket. A Svájcban élő, megnyerő stílusú táncművész meséli a komputer kamerájába egy létező személy

interneten vásárolt avatarjában töltött élményeit (Trafó.) Majd megjelenik a modell is: fiatal lány, aki joviális mosollyal veszi tudomásul, hogy áruba bocsátott külsejét pár dollár ellenében szinte bármilyen célra fel lehet használni. Színház, nem színház?... Ott pedig (Jurányi) egy színészekből és civilekből álló trupp számol be a drámaian megélt iskolai élményeiről. Mi lenne ez? Képernyőre komponált új műfaj vagy csupán egyszer fölparázsló, hamvába halt próbálkozás? Amott a kultikus színház (Katona) felkért drámaszerzői írnak virtuális térbe záródó színpadi szövegeket. A megszólalás módja intimebb, a színpadon cikázó tekintetünket a kamera helyettesíti. A kérdés ugyanaz. Mi ez? Forradalmian új műfaj vagy a régiek elegye. És egyáltalán. Van-e jövője? Vagy inkább csak jelene.

Másként szólva.

Halott-e a színház vagy csupán tetszhalott?

Úgy tetszik, az utóbbi. Digitális térbe zárt tetszhalott, amely egyetlen kattintásra – újszerű formákkal kísérletező – virtuális életre lel. Ezt diktálja a kor. Aztán egyszer, a bizonytalan idejű átmenetiség után (ha minden igaz) visszakaphatja régi életét. A maga fizikai valójában is. Bár ki tudja. Föléled mint Júlia, majd megrettenve a pusztulástól, a halott Rómeó láttán saját dugájába dől ... De nem. Szívós fajta. Új és új életre kel évezredek óta. Fogcsikorgatva, de megtalálja a saját formáit. A digitális világon innen és túl is.

A bölcsesség, a segítő szándék, a napi létezésen való felülemelkedés, a hősies tragikum, a mindennapok színpadra citált pimf tragédiái, a mélybe rántó s a felszínen kapirgáló humor, a pimaszkodás bátorsága, a szemlélő könyörtelen szembesítése önnön valóságával, a vállalható és vállalhatatlan önimádat, a pillanat megragadásával felszínre törő tehetség, a tehetségtelenségen is felülemelkedő szuggesztív akarat, tettvágy és elsöprő erejű, kozmikus tehetetlenség, a vég létezést kiszipolyozó tudata s a tombolni vágyó életöröm így együtt – a maga mindent felülíró jelenidejűségével – olyan sajátos elegyet képez, amelyet a színházén kívül más múzsa nem könnyen vállalhat magára. A kezdetekben a régi Egyiptom történetét átszövő Ozirisz-mítosz színházi jellegű megnyilvánulásait, a vallási ünnepektől a temetési szertartásokig, a halál legyőzhetőségébe vett hit tartotta életben. Az a tovaillanó bizonyosság, hogy az élet újra kezdődhet. Hogy a vég nem vég. Ennek a tovaillanó pillanatnak a megragadása élteti a színházat a piramisszövegek tetten érhető idejétől kezdve egészen mindmáig. Ősi erő, amely nem veszti energiáit. Lappang és kitör. Tetszhalottá bénít, majd újraéleszt. Akár a növények istenségének is tartott Ozirisz teszi az évszakok szédítő forgását követve.

∞

... A cetlit, amely előkerült, nem sikerült beazonosítania. A komputer egy eldugott sarkában találta, a fel nem használt színházi jegyzetek között. Nem emlékezett, mikor írhatta. Annyit sejtett, hogy a túlontúl személyes hangú szöveg a távoli közelmúlt valamely zsigerig ható előadásának reflexiójaként született. De azt már nem tudta, mi vitte rá – milyen színpadról sugárzó őserő –, hogy a színház tünékeny valóságától a saját valóságáig jutva kezdetről és végről merengjen rajta.

A legszebb, amikor megtanítod a gyereked az életeddel élni, és a haláloddal halni...

Mindenesetre most itt van. Előkerült. Zord időkben befejezetlenül.